

Філяк М.С.

*кандидат економічних наук,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжизького*

Завадовська Ю.Ю.

*здобувач
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжизького*

Filiak M.S.

*PhD in Economics
Lviv National University of Veterinary Medicine
and Biotechnology named after S.Z. Gzhytsky*

Zavadovska Y.Y.

*Aspirant
Lviv National University of Veterinary Medicine
and Biotechnology named after S.Z. Gzhytsky*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У ПРИЙМАЮЧИХ ГРОМАДАХ

COMPARATIVE ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC REINTEGRATION OF IMMIGRANTS IN HOST COMMUNITIES

Анотація. Стаття представляє короткий авторський огляд аналізу результатів дослідження ефективності інтеграції переселенців у 34 місцевих громадах – партнерах проекту «Інтеграція ВПО у громадах України», наукові результати якого ще не публікувалися у наукових виданнях, і порівнює дані із заміром стану переселенців з Криму 2014 р. Проаналізовано основні проміжні фактори ефективності зусиль ініціативних груп у сфері інтеграції вимушених переселенців (ВПО) у приймаючі громади, зокрема у контексті людського капіталу, працевлаштування, мотивів та планів. Виявлено тенденції щодо довгострокової інтеграції переселенців у соціальну структуру громади.

Ключові слова: інтеграція, приймаюча громада, ініціативна група, соціальна сфера, вимушений переселенець.

Вступ та постановка проблеми. Львів став одним із ключових міст у прийомі вимушених мігрантів як із зони конфлікту, так і з території Криму [1]. Для проведення досліджень щодо суспільної стабілізації середовища їх проживання у попередні роки було проведено замір-фіксацію початкових факторів їхнього переселення. Водночас, у 2015–2016 рр. в рамках реалізації проектів, спрямованих на стабілізацію громад, що прийняли переселенців із зони конфлікту, проведено заміри ефективності зусиль зі стабілізації. Відповідно, цікавими з наукової позиції є висновки з аналізу постконфліктного середовища щодо кримської спільноти в регіоні (Львівська область) за період осінь 2014 – весна 2015 рр. З кінця літа 2014 р. і до травня 2015 р. діяльність проекту з розвитку громад [2] у час анексії Криму була зосереджена, крім усього іншого, на роботі з іммігрантами (вимушеними переселенцям), які переїхали (втекли) до Львівської області (Україна) після анексії Криму. Їх цікаво порівняти у світлі проміжних висновків щодо стану соціально-економічної та психологічної стабілізації вимушених переселенців, які від одного до півтора року прожили у приймаючих громадах Сходу України (станом на весну 2016 р.). Це надає можливість оцінити прогрес у питанні адаптації вимушених переселенців. Хоча подібні проблеми досліджені за кордоном, вони не цілком розкриті в українських дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями зв'язку міграції, у т.ч. вимушеної, та еконо-

мічного розвитку територій займаються дослідницькі центри Міжнародної організації з міграції, Світового банку, Організації з безпеки та співробітництва у Європі, інші спеціалізовані установи ООН. Серед авторів нещодавніх досліджень варто згадати іноземних авторів R. Dilip, D. Supriyo, E. Dervisevic, S. Plaza, K. Schuetler та W. Shaw. Серед українських дослідників варто відмітити праці В.С. Васильченко, А.М. Гриненко, В.М. Гриньової, Т.В. Семігіної та інших. Українські дослідники приділяють увагу макро-процесам вимушеної міграції у регіонах та на національному рівні, досліджуючи внутрішню переміщення осіб (далі – ВПО) в цілому, тоді як за сучасних умов актуальності набули дослідження даного фактору на рівні малих міст та сільських поселень, оскільки пріоритетом наступних років, ймовірно, стане довгострокова інтеграція ВПО у приймаючі громади.

Метою статті є з'ясування проміжного прогресу в громадах, що приймають ВПО із зони конфлікту, та забезпечити дані для визначення мотиваційних чинників, планів та факторів стримування та підштовхування у подальшій поведінці та адаптації ВПО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перший етап дослідження стану переселенців з Криму 2014 р. полягав у встановленні контактів із західною гілкою громадської ініціативи КримSOS [3] і НПО «Кримська хвиля» у Львівській області, потім була проаналізована база даних таких іммігрантів з Криму. Станом на

1 вересня 2014 р. у Львівській області було зареєстровано 5003 переміщених осіб. Проте, фактичне число прибулих, на думку експертів, становило на той час близько 10 000. Більше 85% становили вимушені мігранти зі Східної України, тоді як більше 697 іммігрантів були зареєстровані як такі, що переїхали з Криму. На думку експертів, реальна кількість людей з Криму на той час складала 1500–2000 осіб. В основному офіційно зареєстровані іммігранти з Криму виїхали із Сімферополя, Севастополя, Керчі, Ялти та інших міст Криму. Частка іммігрантів із сільської місцевості Криму у Львівській області становила не менше 10%, зокрема, з Советського, Нижньогірського, Сакського, Роздольненського та Первомайського районів Криму. Координатор проекту допомоги в інтеграції ВПО з Криму (колишній місцевий координатор в Советському районі, який переїхав до Львівської області) розробив опитувальник для аналізу причин виїзду та основних проблем, з якими стикаються мігранти, які хотіли займатися бізнесом на новому місці, а також дослідив основні джерела фінансування, визначив потреби цих мігрантів (було опитано 55% осіб жіночої та 45% чоловічої статі). Даний авторський матеріал поглиблює та структурує цей аналіз.

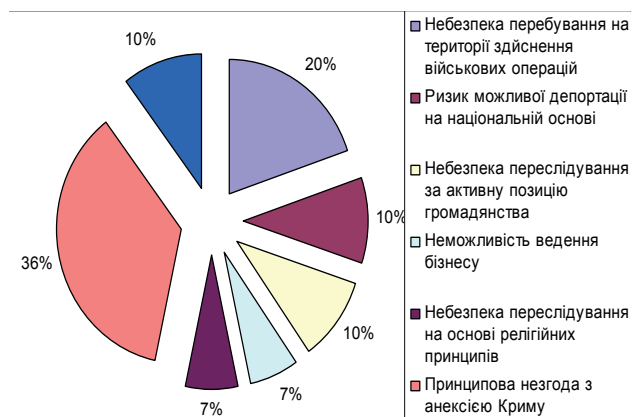

Рис. 1. Результати відповіді на запитання: «Що є основною причиною Вашого виїзду з Криму?»

Як ми бачимо, принципова незгода виступила основним чинником вимушеного переїзду, а другою за рейтингом стала безпека перебування на території конфлікту. Треба зауважити, що з-поміж опитаних ніхто не обрав варіант мотиву виїзду через пряму загрозу життю та здоров'ю.

З рисунку видно, що вимушені переселенці (ВПО) на першому етапі живуть за рахунок зекономлених у попередні роки ресурсів, а в рамках швидких дій із допомоги до цих джерел приєднуються соціальні виплати, а пізніше – зайнятість.

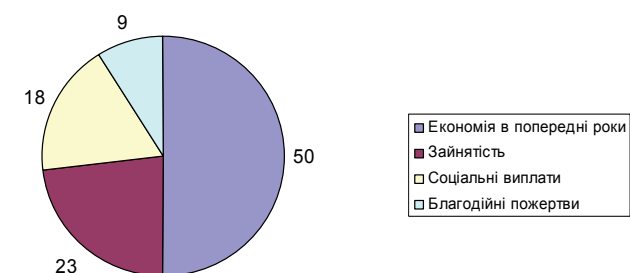

Рис. 2. Результати відповіді на запитання: «Перелічіть Ваші джерела життєзабезпечення. Виберіть всі параметри, які стосуються Вашої ситуації»

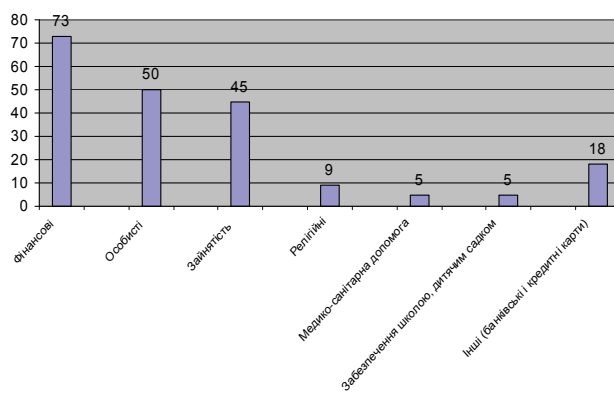

Рис. 3. Результати відповіді на запитання: «Проранжуйте проблеми, з якими Ви зіткнулися після міграції, за частотою прояву»

Ми можемо спостерігати, що в основному на першому етапі переселення ВПО стикаються з нестачею коштів, а після цього із питаннями зайнятості та цілісності сім'ї. Тому заходи швидкого реагування на вимушене переселення природно спрямовувати саме на ці питання у першу чергу.

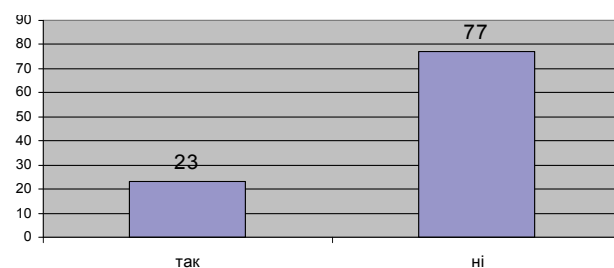

Рис. 4. Результати відповіді на запитання: «У Вас є (був) бізнес в Криму?»

Переважає кількість опитаних не мала бізнесу на батьківщині і природно, що далеко не всі захочуть відкрити власний бізнес на новому місці. Очевидно, у вирішенні питання зайнятості (на 2-му етапі заходів швидкого реагування на переселення) повинен переважати підхід на основі створення пільгових масових робочих місць на місцевих підприємствах, недалеко від місця проживання ВПО.

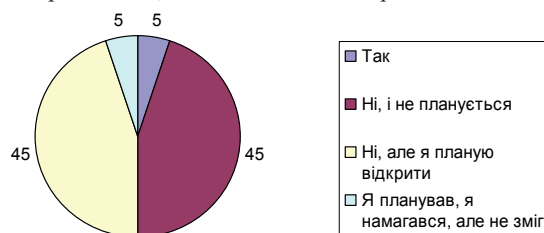

Рис. 5. Результати відповіді на запитання: «У Вас є бізнес у Львівській області?»

Як бачимо, понад половина переселенців із Криму заявила про бажання відкрити бізнес на новому місці, а інша половина не збирається цього робити. Ймовірно, у вирішенні питання працевлаштування ВПО через самозайнятість покладатися на цей спосіб можна лише у випадку вище за середнього рівня підприємливості серед переселенців, а також у приймаючій громаді із динамічним ринком товарів та послуг.

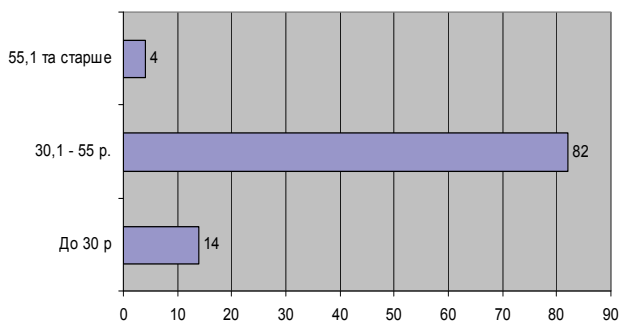

Рис. 6. Результати відповіді на запитання: «Скільки Вам років?»

Ми бачимо, що переїхали на нове місце переважно люди працездатного, соціально активного віку. Водночас, дивує мала частка дітей, проте природною є низька частка осіб похилого віку, які найімовірніше залишилися удома.

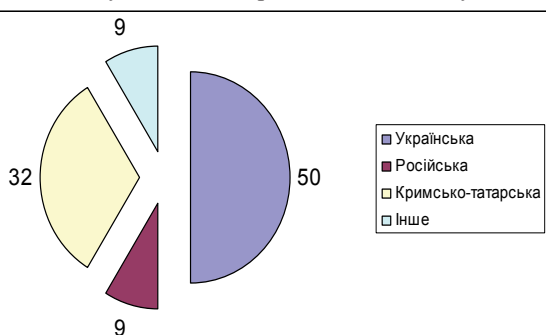

Рис. 7. Результати відповіді на запитання: «Яка Ваша національність?»

Як показує аналіз, переважно з Криму виїхали особи української та кримсько-татарської національності – очевидно, до економічних та безпекових мотивацій приєдналася занепокоєність щодо ймовірних переслідувань на національному ґрунті.

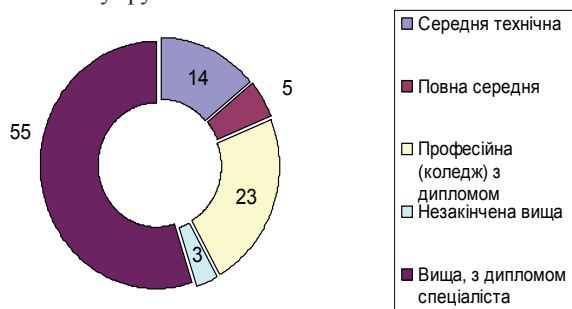

Рис. 8. Результати відповіді на запитання: «Будь ласка, опишіть Ваш рівень освіти»

Понад половина опитаних переселенців мають диплом про вищу освіту, а близько чверті – професійно-технічну, таким чином, це в основному кваліфіковані робітники та інтелігенція (розумова праця). Ймовірно, це люди з інтуїцією та досвідом, який дозволяє швидко прийняти рішення про переїзд задля запобігання небезпеці, та з ресурсами, що такий переїзд уможливають.

Як бачимо, наприкінці 2014 р., тобто на першому етапі переселення, більшість переселенців з Криму були незайнятими, хоча 18% вже працювала за наймом, а 9% була самозайнятими.

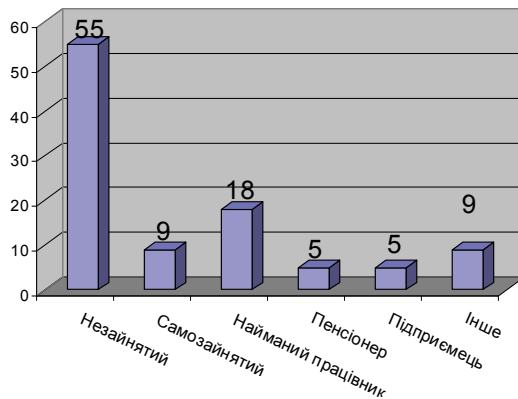

Рис. 9. Результати відповіді на запитання: «Який Ваш соціальний статус?»

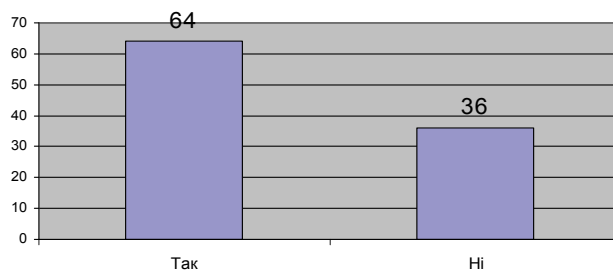

Рис. 10. Результати відповіді на запитання: «У Вас є сім'я у Львові?»

У третини переселенців із Криму сім'ї залишилися у інших регіонах (можливо, на батьківщині). Ймовірно, це пов'язано з тим, що ці переселенці здебільшого були «першопрохідцями», яких родичі уповноважили дослідити ситуацію та облаштуватися на новому місці. Також нерідкісними є випадки, коли члени сім'ї приймали рішення про те, що вони залишаться у Криму, а окремі переселенці переїжджали до інших регіонів України.

Рис. 11. Результати відповіді на запитання: «Якщо так, то вкажіть її склад»

Аналіз показує строкату картину сімейного складу респондентів-переселенців. Повних сімей переїхало трохи більше половини, а у чверті випадків переїхав хтось з подружжя та діти. У 20% випадків подружжя переїхало без дітей. Тому наступним кроком після вирішення нагальних питань фінансового характеру у програмах із стабілізації доречно організувати процес возз'єднання сімей.

Також за результатами даного заміру варто зауважити, що понад половина переселенців з Криму (не охоплених з очевидних причин даним дослідженням) переїхала до інших регіонів України чи повернулася назад у перші декілька місяців вимушеної міграції.

Для порівняння стану суспільної стабілізації у громадах (населених пунктах), що приймають найбільші кількості переселенців із зони конфлікту, цікаво проаналізувати результати фокус-групових обговорень, що відбулися у ініціативних групах із стабілізації навесні 2016 р. [4]. Результати дають розуміння того, наскільки успішними виявилися зусилля зі стабілізації приймаючих громад (населених пунктів). У 34 громадах, які приймають ВПО, обговорювалися дві теми, короткий виклад дискусії представлено нижче.

Тема 1. Обговоріть настрої ВПО та плани, міру взаєморозуміння ВПО та громади – чи спілкуються, мають спільні справи до вирішення.

Виявилось, що ряд громад (успішні, активні, здебільшого міста середнього розміру із наявними робочими місцями та розвинутою інфраструктурою) стверджують: «Переселенці з місцевими жителями дуже добре спілкуються. Їздять разом на риболовлю. З'явилися нові друзі. Діти разом товаришують, всі інтегрувались. Всі переселенці адекватні люди. Комунальні та соціальні справи вирішують разом. Місцеві жителі добре ставляться до переселенців. Спільно можуть співпрацювати. ВПО з дефіцитними професіями немає. Позитивний приклад інтеграції – виступи на концертах, танцювальні конкурси, участь дітей у спортивних клубах та змагання. Наприклад, у с. Донецьке Харківської обл. в особі ВПО громада отримала дефіцитного спеціаліста, який працює як аранжувальник (композитор) у місцевому будинку культури». Зауважують також, що більшість сімей, що мають малих дітей, інтегрувались у громаду швидше, тоді як із житлом допомагала влада та місцеві жителі. Цікаво, що діти у громаді адаптувались найшвидше: зараз вони спільно проводять дозвілля (попри побоювання поганого ставлення до новоприбулих, цього майже ніде не сталося). Користі інтеграційному процесові додає те, що у школі школярам проводять роз'яснювальну роботу щодо дружніх відносин з новоприбулими.

У громадах додають, що добре згуртовує позитивний приклад: спільне облаштування спортивного залу, тобто спільна успішна діяльність, у т.ч. соціального, економічного, культурного характеру.

Цікаво, що позитивною рисою, що свідчить про дружність груп ВПО між собою є те, що вони допомагають знаходити роботу одне одному.

Потрібно зауважити, що іншою ознакою успішної інтеграції є стан, коли більшість переселенців (вже через півтора року з часу переселення) вважають себе повноцінними жителями громади. У тих групах, де ВПО не відчують себе повністю місцевими жителями, все ж психологічний стан ВПО за час перебування (1,5 року) покращився, відбулась адаптація.

Суттєвим фактором інтеграції та стабільності ВПО є наявність роботи як для місцевих жителів, так і для переселенців у межах територіальної громади.

Треба зауважити, що у громадах наявні окремі приклади працевлаштування ВПО, зокрема, влаштування ВПО на роботу чокагара, вчителя, прибиральниці. Ймовірно, не всі ВПО отримують роботу, до якої звикли, і громади можуть запропонувати або неперспективні спеціальності, або навпаки, дефіцитні робочі місця, на які вони не змогли б у іншому випадку знайти фахівця (наприклад, лікаря – адже він не приїхав би до них у мирній ситуації, або майстра з рукоділля, який зараз проводить виставки у приймаючій громаді). Питання поселення на першому етапі вирішувалося через надання переселенцям пустуючого житла.

Учасники зауважують, що фактором об'єднання для ВПО є і спільність ситуації, з якої вони знаходять вихід і яку спільно переживають. Переселенці в більшості випадків є активними і у проведенні спільних культурних заходів, що вважається ще одним фактором, який сприяє інтеграції ВПО у приймаючу громаду. У окремих містах, де природно-ресурсні та економічні умови дозволяють це, а також де мультикультурність завжди переважала, місцева громада вважає, що якби було більше переселенців, то громада також їх би прийняла. З іншого боку, у деяких містах, близьких до лінії зіткнення (10–15 км), існує велика недовіра місцевих жителів до влади і переселенців. За свідченнями членів ініціативної групи м. Костянтинівка Донецької обл., ВПО вважають, що їм мало допомагають. Особливо тим, у кого маленькі діти, та жінкам у декреті. У місцевих жителів сформувалась така думка, що переселенці поводять себе так, ніби усі їм винні та повинні для них працювати. Влада повинна їм все давати. Для громади це великий негатив.

Іншим фактором, який не сприяє інтеграції ВПО та зміцненню стосунків з громадою, є традиція маятникової міграції у даному регіоні, заробітчанство. Наприклад, у с. Левківка Харківської обл. як переселенці, так і місцеві жителі живуть досить замкнуто. У селі розвинута щоденна маятникова міграція в інші села та міста, тому у більшості жителів немає чіткого бачення щодо розвитку власного населеного пункту. Переселенці обрали такий же шлях заробітку та життя.

Серед заходів, спрямованих на інтеграцію переселенців у громаду, гарною та ефективною є ініціатива з озеленення території приймаючої громади. Це підбадьорює всіх учасників, дарує перспективу гарного майбутнього; надає можливість спільної успішної та приємної діяльності, доступної всім, починаючи від школярів і закінчуючи особами старшого віку. Іншим позитивним прикладом інтеграції є танцювальні заходи.

Цікавим інструментом сприяння інтеграції є неакцентування на різниці між «корінними» та «новоприбулими». Наприклад, у с. Новопокровка Харківської обл. живе багато таких переселенців, про яких жителі не знають, тому що самі ж переселенці не хочуть акцентувати увагу на цьому. Іншими ефективними інструментами є практична інфраструктурна допомога переселенцям. Так, у м. Чугуїв Харківської обл. для переселенців було проведено екскурсії місцями Чугуєва. В місті облаштовано пункт, куди місцеві жителі приносять харчі, одяг, взуття для ВПО. Для переселенців створено безкоштовні юридичні курси та курси англійської мови.

Треба зауважити, що серед планів ВПО на осілість у приймаючій громаді суттєву роль відіграє те, що у багатьох людей постраждало житло та їм нікуди повернутись, тому сім'ї планують залишитись (наприклад, у смт Шульгинка Луганської обл.).

Іншим фактором, що сприяє інтеграції, є форма економічної організації у громаді – якщо це ближче до «сільськогосподарської комуні», то місцеві жителі та ВПО знаходяться у позитивних відносинах, допомагають одне одному: їх також об'єднують спільні справи, адже майже усі у громаді працюють в сільському господарстві. Разом із тим, переселенці активно працюють разом з місцевими мешканцями у випадках, коли є потреба у спільній роботі (с. Червонопопівка Луганської обл.).

Помічено (наприклад, у с. Байдівка Луганської обл.), що легше інтегруються ті переселенці, кого місцеві жителі знали і до переїзду, тому що ці ВПО переїхали з населених пунктів, що знаходяться недалеко від приймаючої громади.

Тема 2. Обговоріть склад, плани, мотиви, психоемоційний стан та побажання ініціативної групи ВПО у приймаючій громаді. Які основні фактори сприяють соціально-економічній адаптації переселенців, а які навпаки, перешкоджають цьому процесові?

У більшості приймаючих громад зараз (літо 2016 р.) сформувалися групи ВПО, які представляють власні інтереси та допомагають одне одному. Частина тих, хто приїхав, мають досвід праці у бюджетній сфері. Питання житла для ВПО у громаді вирішувалось владою. Для 70% ВПО нікуди повертатись, а 30% хочуть повернутись. Переселенці переважно вже адаптувалися у приймаючих громадах, психологічно стабілізувались, хоча, як розповіли, спочатку для багатьох було важко, але тепер все гаразд. За свідченням переселенців (м. Кремінна Луганської обл.), на початку, коли приїхали, – допомагали місцеві жителі, а тепер вже адаптувалися, вирішують всі свої питання самостійно.

Хоча психологічний стан ВПО стабілізувався, проте ще багатьом важко усвідомлювати, що повертатись нікуди. Переважно, переселенці хочуть, щоб конфлікт завершився і тоді вони зможуть повернутись додому, але, ймовірно, залишаться проживати на довший період у приймаючій громаді ті, кому немає куди повертатися (зруйновані бізнес, житло, місце роботи і т.п.).

У боротьбі зі психологічним стресом допомогли заходи з адаптації, спільна робота. Наприклад, у с. Зоря Донецької обл. місцеві жителі допомагали в облаштуванні та залучали переселенців до спільних місцевих робіт, спільно облаштовували дитячий садок, тому процес адаптації пройшов легко. Зазначимо, що більшість ВПО має намір залишитись у тих приймаючих громадах (наприклад, у с. Капітолівка Харківської обл.), де у громаді не роблять та не робили різниці між «корінними» та «новоприбулими» і вважають усіх своїми.

Разом із цим, у окремих приймаючих громадах (наприклад, с. Билбасівка Донецької обл.) психологічний стан переселенців залишився пригніченим, вони дуже реагують на кожний звук, а стан депресії залишився.

Потрібно зауважити, що за час вимушеної міграції (приблизно 1,5 року з початку конфлікту) частина людей з числа переселенців вже прийняла рішення залишатися у приймаючій громаді на довший період часу. Цьому сприяє ситуація (наприклад, у с. Красне Донецької обл.), коли ВПО працюють в межах населеного пункту приймаючої громади, і коли в громаді є робочі місця як для місцевих жителів, так і для переселенців.

Фактором ускладнення адаптації до приймаючих громад для переселенців при переїзді стало питання знайти не лише житло, а й місце, куди влаштувати дітей (особливо у селах), адже у місті є великі садки, школи, а у селі вибір невеликий. У с. Студенок Харківської обл. щодо умов житла переселенцям було дуже важко збирати документи і це сповільнювало для них процес адаптації. Багато переселенців (с. Приморськ Запорізької обл.) хотіли б повернутись додому у тому випадку, якщо будуть відновлюватись окуповані території та будуватиметься житло. Деякі переселенці із самого початку, коли лише переїхали, планували повернутись назад додому, але час йшов і нічого на місцях (вдома) не покращувалось, тому вирішили залишитись. Психологічний стан нормальний, у т.ч. у випадку, коли вони дуже швидко переїхали із зони конфлікту і їхні діти нічого не бачили. Перешкодою для того, щоб залишитись, для багатьох переселенців (м. Червоний Оскіл Харківської обл.) стали проблеми з оформленням субсидій, а також відмінність умов для життя, до яких звикли ВПО, від тих,

які може запропонувати сільська приймаюча громада, і при цьому неможливість змінити житло або умови у ньому. Як результат, за таких обставин близько половини ВПО повертаються назад чи переїжджають з приймаючої громади.

Негативним явищем з позиції звикання переселенців до нового місця є маятникова міграція, особливо між підконтрольними та непідконтрольними територіями. Серед переселенців (наприклад, м. Костянтинівка Донецької обл.) є такі, що перейшли працювати на окуповану територію, але все одно приїжджають до місцевих жителів. Серед ВПО багато сімей, у котрих чоловіки працюють у інших містах у шахтах, а жінки залишаються самі з дітьми. Такі переселенці, на думку місцевих жителів, мають негативне ставлення до їх населеного пункту. Позитивно налаштованими переселенцями є лише ті, котрі планують залишитись і назад повертатись не будуть. У них адекватне ставлення до місцевих жителів. Це, зокрема, частина переселенців, які влаштувалися у бюджетну сферу. Вони вже «обжилися», у них є робота, а їх діти адаптовані до приймаючої громади.

Існує ряд громад, де багато ВПО ще не знають, що будуть робити у найближчі місяці. Для них все залежить від роботи. Робота для переселенців на місці є основним фактором для того, щоб залишитись. Також відіграє роль психологічний фактор – те, що багатьом немає куди повертатись. Щодо питання інтеграції, то, як зазначають члени ініціативної групи, навіть у цих громадах проблем немає. Всі ВПО з місцевими жителями інтегруються дуже добре, при цьому часто серед переселенців своїх лідерів немає, а спілкуються вони між собою групами. При цьому в селах (наприклад, с. Новокрасівка Донецької обл.) місцеві жителі вважають, що місцева влада мало допомагає переселенцям.

У містах-районних центрах (наприклад, м. Добропілля Донецької обл.) часто спостерігається наступна ситуація. Існує частина ВПО, що бажають залишитись у приймаючій громаді на довгострокове перебування. За словами ініціативної групи, місцева влада не дуже хоче, щоб переселенці залишалися, адже місцевим мешканцям також необхідна робота, тому з'явилась здорова конкуренція щодо робочих місць. У населеному пункті часто є гуманітарні штаби. Зараз надзвичайно важливі такі центри, біля них ВПО збираються часто. Серед переселенців ті, котрі мають на даний час житло, обжились, діти яких адаптувались у школі, і які мають роботу, не хочуть переїжджати. Але все-таки на окупованих територіях у багатьох ще залишилися родичі, тому, звісно, багатьом інколи хочеться повернутися назад. На роботу переселенці їздять в інші міста, а ті, що мають спеціальну кваліфікацію, працюють на шахті. Є також переселенці, спеціальності яких були затребуваними у населеному пункті (наприклад, лікарі) і вони швидко знайшли роботу.

Висновки. У порівнянні з 2014 р. у приймаючих громадах відбувся значний прогрес у адаптації ВПО. Ймовірно, на даній фазі адаптації потрібен ще один етап стабілізації суспільного середовища [5], який варто поєднувати із економічною просвітою та елементами державно-кооперативного підприємництва для тих ВПО, які хочуть затриматися на новому місці протягом року або довше і при цьому стати членами змішаних місцевих ініціативних груп, на роботі яких і ґрунтуються більшість процесів відновлення соціального капіталу громад.

У ряді сільських громад переселенці, що приїхали першими, залишаються жити далі, адже вони не мають куди повертатись. Переселенцям подобається проживати у громаді у т.ч. тому, що вони вважають, що в соціальній

сфері населеного пункту все гаразд. Також існують такі переселенці, що пожили у приймаючій громаді деякий час, а тепер мігрують в інші міста на території України. Це цілком підтверджується минулими дослідженнями спонукальних та обмежувальних факторів з досліджень поведінки українських трудових мігрантів 2014 та 2015 рр.

У деяких сільських приймаючих громадах (наприклад, с. Успенівка Донецької обл.) виявлено цікаву залежність між намірами довгострокової інтеграції та типом населеного пункту походження переселенців. В основному колишні жителі міст незадоволені умовами, в які потрапили, їм важко знайти роботу в селі, тому саме вони чекають на стабілізацію ситуації, щоб повернутись на батьківщину. Натомість, сільські жителі адаптувались до умов швидше, саме з їх числа більшість планує залишитись у приймаючій громаді. Разом із тим, ті, хто залишив квартири та майно на території конфлікту, хочуть повернутись, щоб проконтролювати, в якому стані знаходиться їх майно.

Що стосується економічної активності переселенців, треба зауважити, що навіть після 1,5 років конфлікту багато переселенців тимчасово працюють не за спеціальністю. У переселенців немає бажання відкривати свою справу. Вони працюють у населеному пункті на великому підприємстві, яке дозволяє нескладно виготовляти масовий продукт, або тимчасово працюють у місцевих підприємств чи в сусідніх містах.

У певних приймаючих громадах серед переселенців є така категорія людей, яким все байдуже і які не змогли адаптуватись. Такі люди живуть думками про повернення у свої домівки. Переважно переселенці знаходились у депресії близько року, проте зараз вийшли у стабільний

психологічний стан, коли керуються думкою про те, що час проходить і все налагоджується.

Якщо переселенці чекають на повернення додому з приймаючої громади та розглядають таку можливість як реалістичну, то це очікування є ключовим у їхньому небажанні шукати постійне місце праці у приймаючій громаді. При цьому дуже сильного прагнення жити далеко від Батьківщини у ВПО немає, особливо коли вони жили в місті, а зараз доводиться жити в селі.

У містах із динамічним ринком праці існує прагнення ВПО залишитися у громаді і воно зумовлене відсутністю альтернативи, відсутністю агресивного становища, зацікавленістю міської влади до ВПО, у т.ч. можливість надання роботи згідно кваліфікації. Однак, тим молодим людям з числа ВПО, які щойно отримали освіту і не мають роботи за спеціальністю працевлаштуватись найважче. Водночас, ті ВПО, які просто знаходяться вдома без роботи, є більш пригніченими. Разом із цим, переселенці, що живуть бажанням повернутись, також знаходяться в постійній депресії, особливо тоді, коли їдуть дивитись на те, де вони жили раніше, і повертаються назад.

Водночас, переселенців втомлює те, що їм доводиться ходити та просити про всі речі та послуги. Їм важко визначитись: залишатися на новому місці чи є шанс на повернення додому. У випадку, коли вдома все зруйновано і нема куди повертатися, переселенці вже через один рік перебування у міській приймаючій громаді, будучи забезпеченими житлом, роботою та соціальною сферою, переважно вже не прагнуть повертатися на старе місце. У приймаючих громадах часом кажуть, що ВПО вже входять до складу місцевого населення тоді, коли вже мають своє житло та влаштували свій побут.

Список використаної літератури:

1. Львів приймає уже третю хвилю Кримських переселенців [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2015/01/29/7056811/>
2. Проект «Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад. Фаза 2» [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.lawngo.net/index.php?itemid=1981
3. Грантова програма підтримки волонтерських ініціатив КримSOS [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://krymsos.com/settlers/news/grantovaya-programma/>
4. Звіт про проведення проміжного дослідження структури і ставлення у громадах-партнерах проекту. Робочі матеріали проекту «Інтеграція ВПО у громадах України». Міжнародна організація з міграції, 2016 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/IDP_REPORT_PLEDDG_edited_09.06.2016.pdf
5. Migration and Development Brief, Issue 24. The World Bank. Migration and Remittances Team, Development Prospects Group. April 13, 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationandDevelopmentBrief24.pdf>

Анотація. Стаття представляє короткий авторський обзор аналізу результатів дослідження ефективності інтеграції переселенців в 34 місцевих громадах – партнерах проекту «Інтеграція ВПО в громадах України», наукові результати якого ще не публікувались в наукових виданнях, і порівнює дані з зазором станом переселенців із Крима (2014 г.). Проаналізовані основні проміжні фактори ефективності ініціативних груп в сфері інтеграції вимушених переселенців (ВПО) в приймаючі громади, в частині, в контексті людського капіталу, трудоустрою, мотивів і планів. Виявлені тенденції довгострокової інтеграції переселенців в соціальну структуру громади.

Ключові слова: інтеграція, приймаюча громада, ініціативна група, соціальна сфера, вимушений переселенець.

Summary. The paper presents a brief overview of the analysis of the results of studies of the effectiveness of integration of immigrants in 34 local communities – partners of the project “Integration of IDPs into communities of Ukraine” – research whose results have not yet been published in scientific journals, and compares these findings with the data from assessing the status of immigrants from the Crimea, carried out in 2014. The basic intermediate factors of efficiency efforts initiative groups in the integration of internally displaced persons (IDPs) in host communities have been analysed, particularly in the context of human capital, employment, motives and plans of IDPs. Tendencies on the long-term integration of immigrants into the social fabric of the community have been identified.

Key words: integration, host community, initiative group, social sphere, forced migrant.